

ባይቶን ኳኹቶን

ብ'ንአምን ተኪኤ

12 August 2015

ውርጹጽ ጽሑፍ ኳ ኣይኮንኩን ፣ ግን ሕልፍ ሕልፍ ኢለስ ፣ ገለ ሓሳባት ፣ ፈይ የብል የ ። ብቀጻሊ ክጽሕፍ ዘተባብዑኒ ውን ኣይተሳእኑን፣ ጽብት ጊዜ ስለ ዘሎ ግን ኣይ ከምትጽቢቶምን፣፣

ብዕለት 8 ንሃሰ 2015 ፣ ሓሙሽተ ሃገራውያን ውድባት ኤርትራ፣ ንህልዊ ኩነታት ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንዲሞክራሲያዊ ለውጢ፣ ኣመልኪተን ዝጸሓፍኦ ጽሑፍ ምስ ኣንብብኩ፣ ሎምስ ኣይበዝሐን ዶ ፣ ዝብል ስምዒት ንውሽጣይ ስለ ዝወረሮ፣ ገለ ክሓናጥጥ ወሲነ ።

ባይቶ ን ኳኹቶን ኢልካ ኹ ፣ ኣይበዝሐን ዶ ፣ እትብሉኒ ሰባት ከም ዘይትስኣኑ ኣንዳዕዲዔ እግምት የ ። መልሰይ ግን ፣ እንታይ ክበዝሕ ድኣ፣ ኣመና እምበር ውሒዱ ምበልኩኹም፣፣ ንምንታይ ሲ ብዘይ ምኽንያቱ ስለ ዘይበልኩዎ፣፣ ብዝኾነ፣ *ዝረግኤ ጸባስ ጠስሚ የውጽእ*፣ ከም ዝብሃል ፣ ርግእ ኢልና ሞ ንደማመጽ ፣ ብርግጽ ክኣ ክንረዳዳእ ኢና ። ብ 2002 ኣቢሉ የ ይመስለኒ፣ ፈታው ህዝቢ ኤርትራ ዝኾነ ኣሜሪካዊ፣ ህቡብ ጋዜጠኛ ዳን ኮኔል፣ ኣብ ቃለ መጠይቕ፣ ** ኢሳያስ እኮ ፍርያት ህዝቢ ኤርትራ ዮ** ክብል ከሎ፣ ምስ ገለ ብጸተይ ኣብቲ ጽንኩር ቤት ማእሰርቲ ካርቫሊ ኮይና፣ ነቲ ዝበሎ ምስ ሰማዕናዮ ፣ እቲ ለዋህን ግሩህን ህዝቢ ኤርትራ ድኣ ምስ እዚ ጨካንን ጎራሕን፣ ኢሳያስ ብከመይ እዩ ኣመሳሰሉዎም ኢልና፣ ንነዊሕ ሰዓታት ክንካታዕ ትዝ ይብለኒ። ነታ * ኣይ ካብ ባይታን ፣ ካብ ባይቶ ድኣ*፣ እትብል ምስላ ኣቦታትና እናጠቐስና ውን እንታይ ዘይበልና።

ሎሚ ድሕሪ እዋን፣ ዘሎናዮ ኩነታትን ፣ ዘረባ ዳን ኮኔልን፣ ከነጻጽሮ ከሎኹ ግን ፣ እ ህ ህ ህ ህ ህ ህ ፣ ለካ ንሱስ ኣብ መጽናዕቲ ተሞርኩሱ እዩ ዝበሎ፣ ካብ ምባል ወጻኢ፣ ካልእ ኣማራጺ ኣይረኽብኩሉን ። ካብዚ ተበጊሰየ ክኣ ፣ ንኩልና ዝምልከት ሕቶ ከቕርብ ። በሉ ስከ ፣ ጸገምናኹ ፣ ካብ ባይቶ ዶ ፣ ካብ ባይታ ፣ ወይስ ካብ ኳኹቶ ትብሉ ። ካብ መናም የ ይመስለኩም ። እቲ ባይታ ፣ እቲ ነቲ ባይቶ ዝፈረየ *ህዝቢ* ካብ ኮነ ፣ እቲ *ባይቶ* ድማ ካብቲ ባይታ፣ ማለት ካብቲ ህዝቢ ካብ ፈረየ ፣ ባይቶና፣ ነቲ ህዝቢ ክመስል ናይ ግድን እዩ ይመስለኒ ። ካልእ መራጎዲ፣ ተወሳኺ ምስላ ውን ኣሎ *ሕማቕ ባይቶኻ ይነቕለካ፣ ንፉዕ ባይቶኻ ኹ ይተኸለካ* ይብሉ ዮም እኮ ኣቦታትና ። እሞ እዚ ባይቶና፣ እዚ ንርእዮ ዘሎና ካብ ኮነ ድኣ ሞ ፣ ንሕና ህዝቢ ኹ፣ ንባይቶና ኢና ንመስል ማለት ዶ ኹን ይኸውን ። እዚ ድኣ ሞ ፣ በዚ እንተከድኹም ወድኹም ይሞተኩም ፣ በቲ እንተኸድኩም ድማ ሰይቲ ወድኹም ትሓስመኩም እንዶ ኹይኑና፣፣ እስከ በሉ ድሓን፣ ህዝብን ሃገርን ኣይትተንክፉ እንድዩ ዝብሃል፣ እስኪ እታ ባይታ እትብል ሞ ንግዝይኡ ትጽንሓልና፣ ኣብታ ባይቶ እትብል እስኪ ገለ ክንብል ።

መቶም ባይቶና ክብል ከሎኹ ፣ ንኩሎም ኣብ ተመክሮና ዝረከናዮም፣ ካብ ኣርብዓታት ጀሚርካ ክሳብ ባይቶ ኣዋሳ ዘለዉ ፣ ኣብ ኣእዋኑ ዝተፈተኑ፣ ብስም ሃገራዊ ባይቶ ዝልለየ ባይቶታትና ማለተይ እንድየ ፣ እስኪ ፍራዱ፣ ባይቶና ንመን ዮም ዝመስሉ ። ነቶም ዝተኸሉ ፣ ዶስ ፣ ነቶም ዝነቕሉ ፣፣ ኤእ ከይብሉኒ እሞ ትጽንሓልና፣ ንስለ ሓቂ ንመን ዮም ዝመስሉ ፣ ርግእ ኢልና ፣ ንገምግም ። ኣነ ኳ ድሮ ገምጊመስ ፣ ስምን ወርቅን ሓዘል *ባይቶን ኳኹቶን* ዝብል ኣርእስቲ ቀሪብ ኣሎኹ።- እዋኑ፣ እዋን ጸርፍን መረረን እንድየ ፣ ገለ ገለ ሰባት ፣ነዛ ኣርእስቲ ምስ ርኤኹም ጥራሕ ፣ እቶም ንባይቶ ዘይትድግፉ፣ ኳኹቶ ኳ ውሒዱዎም፣ ኢልኩም ከም እትሕጎሉ፣ እቶም ደገፍቲ ባይቶ

ድማ ኣታ ዚ ሰብኣይ ፣ መፍቶ ጸላእትና ዝገብረና፣ እንታይ ወሪዱዎ ፣ ኢልኩም ብሃውሪ እትቐየሙኒ ከም
ዘይትሰኣኑ እግምትየ ። ክልቲኡ ሸነኽ ፣ ዘዝመስሎ፣ ክግምት ውሁብ መሰሉ ስለ ዝኾነ፣ ጸገም ኣይኮነን ። ከመይ'ሲ
ክልቲኡ ሸነኽ ፣ ነናቱ ውዳዕ ምኽንያታት ክህልዎ ስለ ዝኸኸል ። እቲ ኮይኑ እቲ ግን ፣ **ርግእ ኢልካ ትሓስቦ
ኣይጎድኣካ፣ ኣድቂቕካ ትመትሮ ኸ ነይሓንቀካ** ከም ዝብሃል፣ ከምቲ ዝኾነ መጽሓፍ ፣ ብትሕዝትኡ እምበር
ብኣርእስቱ ዘይምዘን፣ ጽሑፊይ ውን ፣ ብትሕዝትኡ እምበር ፣ ብኣርእስቱ ጥራሕ ክይትመዘኑዎ ኣቐዲመ ሓደራ
ይብል ። መቐም ፣ ** ባይቶ ን ኳኹቶን ** ክብል ከሎኹ ፣ ብፍላይ እቶም ድሕረ ባይታይ እትፈልጡኒ ሰባት፣
ብቅጽበት ምስ ባይቶ ኣዋሳ ከም እተተሓሕዙኒ እግምት የ ። እስኪ ድሓን ሞ፣ ንሱ ድዩ ካልእ ንኺድ ጥራይ።
ኩልና ሓባራዊ ተረድኦ ምእንቲ ክህልወና ግን፣ ንትርጉም ፣ ባይቶን ን ኳኹቶን ፣ ከብርሀ ፍቕዳላይ። እታ ባይቶ
እትብል ቃል ኳ ክንደይ ክይትሰሕትዎ፣ ንመዘኻኸሪ ዝኣክል ግን፣ ባይቶ ማለት ፣ ካብ ህዝቢ፣ ንህዝቢ ፣ ብህዝቢ
ዝምረጽ፣ ናይ ሃገር ወይ ኣህጉር ፣ ሓጋጊ ኣካል ማለተይ እዩ ። ኣብ ጉዳይ ኢርትራና ሞ ፣ ከምቐሙ ፣ ብከመይ
ቆይሙ ብዘየገድሽ፣ ብዓል ፈደራላዊ ባይቶ ኤርትራ ፣ ባይቶ ህዝባዊ ግምባር ኤርትራ፣ ጊዘያዊ መሰጋገሪ ባይቶ
መንግስቲ ኤርትራ ፣ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንዲሞክራሲያዊ ለውጢ ፣ ከም ማለት ዮም። እታ ኳኹቶ እትብል
ቃል ግን፣ ብዙሕ ዝውትርቲ ቃል ኣይኮነትን ፣ ገለ ገሌኹም ዋላ ኳ እቲ ልክዕ ትርጉማ እንተ ዘይ ተረዳኣኩም፣ ገለ
ተዋሳእቲ ቲቪ ኤርትራ፣ ንመሰል ደቀንስትዮ ከነኣእሱ ከለዉ፣ ከም ጸርፊ ክጥቀሙላ ከም እትሰምዑ ርግጸኛ የ። ነቶም
ኣብ ገጠራት ኤርትራ ዝግብኑን ብገድሊን ብሃገራዊ ኣገልግሎትን ዝሓለፍናን ሰባት ግን፣ ንኳኹቶ ዘይፈልጥ ሰብ
ኣሎ ዝብል ግምት የብለይን። ንምጳኑ መንያ ኳኹቶ ፣ ኣባይ ትርኩብ፣ እንታይ ከ ትመስል፣ ንባይቶ ከ ብከመይ
ትዛመዳ፣ እስከ ገለ መብርሂ ፈይ ክብል ፍቕዳላይ።

ኳኹቶ ፣ ዓይነት እሾኽ ኮይና ፣ ዳርጋ ንሕማም መንሸሮ እትመሳሰል፣ ብዙሕ ጨናፍር ዘለዎ ፣ ከም ሳዕሪ ሮማዲ
ኣስፋሕፊሓ እትባቕል፣ ኣሸጋሪት ዓይነት እሾኽ ያ። ትርከብሉ ባይታ እንተ ርኢና፣ ኣብ ጭንጫ ዝኾነ መሬት ፣
ማዕድናት ዝወሓዱ ሕርሻ ፣ ብጸህያይ ዝተዋሕጠ ሕማቕ ግራት ያ እትፈሪ ። ኣቦታት ክምስሉ ከለዉ ውን **
ሕማቕ ግራት ኳኹቶ ትፈሪ፣ ሕማቕ ሰብ ከ ስባር ብርጭቆ የዔይ ** ይብሉ ። እቲ ኳኹቶ ኣይብላዕ ፣ እቲ
ዝተሰብረ ብርጭቆ ኸ ኣይዕረ፣ ትርፉ ድኻም ጥራሕ ዩ ማለቶም ዩ ። ኳኹቶ መብዝሕትኡ ጊዜ፣ ኣብ ሰብ ዝኸደሉ
መንገዲ፣ ፋሕ ኢላ ስለ እትበታተን፣ ክትሰጉም ኢላ ኣብ መሬት ዝግለበት እግሪ ፣ ብኳኹቶ ክይተለኸፈት
ኣይትሓልፍን ያ። ገለ ካብ ዛንታ ኳኹቶ ንምጥቃስ፣ ሓደ እዋን ፣ ሓደ ገባራይ ንስራሕ ተሃዊኹ ተብ ተብ እናበለ
ክስጉም ከሎ፣ ኣብ ከብዲ እግሩ ፣ ኣርባዕተ እሾኽ ኳኹቶ ይወግኣኦ ። ምኻድ ስለ ሰኣነ ድማ ፣ ነተን እሾኽ ካብ
እግሩ ከውጽእ ኮፍ ይብለልኩም ። ኣብቲ ኮፍ ዝብለሉ ዘሎ ቦታ ውን ዘየስተብሃለሉ መዓት እሾኽ ኳኹቶ ፋሕ
ኢሉ ነበረ ። መዓት ዝወረደ ሰብኣይ፣ ኮፍ ክብልን ፣ ገለ ሓሙሽተ ዝኾና ፣ እሾኽ ኳኹቶ ብሓንሳብ ኣብ መዓኩሩ
ክወግእኦን ሓደ ይኾኖ ። ብስምባደ ብድድ ይብል ሞ ፣ ከይተረድኦ ተጠሊዑ ይቕንዞ ። ሕሉም ቃንዛ ናይዚ
ሰብኣይ ዝሰምዔ ፣ ሓላፍ መንገዲ ፣ ናብቲ ሰብኣይ ቀሪቡ፣ ** ተመን ድዩ ነኺሱካ ዝሓወይ ** ኢሉ ብድንጋጸ
ይሓቶ ። ወዮ ሰብኣይ፣ ከይሓነኽ፣ እንታይ ተመኑ ወደይ፣ እሾኽ ኳኹቶ ባ ተጻዊተናለይ፣ ገለ ኣብ እግሪይ ገለ ክኣ
ኣብ መዓከሪይ ፣ ዝገደፋለይ የብለንን፣ ንዓ ድኣ ኣውጽኣለይ በጃኻ ይብሎ ። ወዮ ሓላፍ መንገዲ ፣ ቃንዛ እሾኽ
ኳኹቶ ፣ ተፈቲኑላ ዩ፣ ኣጸቢቐ ስለ ዝፈልግ፣ ኣይተገረመን። ንዓ በል ፣ ጊዜ የብለይን ህወኽ ዩ፣ ዋላ ነተን ናይ
እግርኻ ከውጽኣልካ ሞ፣ ዝተረፈ ናይ መዓኮርካ ግን ባዕልኻ ቀስ ኢልካ ትኣርዮ ይብሎ ። ብኳኹቶ ዝተለብለበ
ሰብኣይ እናተቐንዘወ ፣ ** በል ዝሓወይ፣ ህወኽ ካብ ኮንካስ፣ እንተኸኢልካ ነዘን ናይ መዓከሪይ ጥራይ ኣውጽኣለይ
እምበር፣ ኮፍ መበሊ ፣ ምስ ረኽብኩ ድኣ ፣ ነተን ናይ እግሪይ ባዕለይ ዘየውጽኤን ፣** በሎ ይብሃል ። ሓቂ ፣ ዘረባ
ያ ! ፣ ኣብ ግራት ኳኹቶ ! ኣብ ሃገር ኳኹቶ ! ፣ ኣብ ባይቶ ኳኹቶ ! ፣ ስኣን ኮፍ መበሊ ! ፣ ኩልና ኣይጥግመናን !
።

መሰልካ እንታይ ኣምጸእካ ከም ትብሉኒ ርግጸኛ የ። ባይቶን ኳኹቶን ከ እንታይ ኣራኸበን ውን ትብሉ ትኾኑ ።
መቐም እቲ ኳኹቶ ፍረ ሕማቕ ግራት ዩ ካብ በልናዮ፣ እቲ ባይቶ ውን ፍርያት ሕማቕ ህዝቢ ዩ ኣብ ዝብል
መደምደምታ ገጹ ከይወስደና እስከፍ ዩ። ምስላ እንድዩ ፣ “ እዚ ወዲ ዝን ፣ ኣብ ዚ ዓዲ ዝን ” ! ወይ ድማ “
ከሰተን ስዋ ምስ ሰተን ” ! “ ንስኻን ኣምሲኻን “ ወዘተ፣ ዝብል ምስላታት እንተ ድኣ ሃልዩና፣ “ባይቶ ን ኳኹቶ ን”
! ከ ከም ምስላ ሕውስ እንተ በለተን እንታይ ጸገሙ ። ብሓቂ ንባይቶና እትበቅዕ ምስላ እንተ ኮይና ፣ ገላጺት
ምስላ እምበር ፣ ምስ ጸርፊ ዘራኽብ የብላን በሃላይ እዩ ። ብፍላጥ ይኹን ብዘይ ፍላጥ ከም ጸርፊ ጌሩ ዝተረድኣ

ሰብ እንተ ድኣ ሃልዮ ግን ፣ መግለጽዬ ንጸርፊ ከም ዘይኮነ ፣ ክርድኣኒ ይላቦ ። ዝቐየም እንተልዩ ውን ኣቐዲመ ይቕረታ ይሓትት ።

ብዝኾነ ፣ ኣብ ዋና ጉዳይና ንመለስ ። ተመክሮና ከም ህዝቢ፣ ኣብ ኣቀዋውማ ባይቶና ፣ ይኹን ኣብ ምቁጽጻር ባይቶና ፣ ካብ ኣርብዓታት ክሳብ ሎሚ ከመይ ይመስል ። ሕጋውነቶምን ኣቀዋውምኦምን ብዘየገድስ ፣ ነቶም ኣብ ተመክሮና ዝረኤናዮም፣ ኣብ ኣእዋኑ ዝነበሩ ባይቶታትና ማለት፣ ባይቶ ሓምሳታትን ፣ ባይቶ ተስዓታትን ፣ ባይቶ ኣዋሳን ፣ ከም ኣብነት ጠቐስና እም ንርኣዮም ። ኣብ ሰለስቲኦም ባይቶታትና ፣ ኣብ ኣቀዋውምኦም ይኹን ኣብ ምቁጽጻርም፣ ብዓቢኡ ድማ ኣብ ሕጊ ዘለዎም ተማእዛዝነት እንተርኢና፣ ዘገርም ዩ። ህዝቢ ውን ከም ዋና ስልጣን መጠን፣ ወሳኒ ተራ ነይሩዎ ዶ ዝብል ሕቶ እንተ ድኣ ኣልዒልና ፣ ዝገደደ ዘስደምም ዩ ። እቲ ባይቶ ኹ ፣ ድሌትን ሃንቀውታን ህዝቢ ኣብ ግምት ዘእተወ ስራሕ ሰሪሑ ዶ ዝብል ሕቶ እንተ ድኣ ኣልዒልና ሞ ፣ ዘርምም ዩ ክኸውን ። እቲ ሓዲ ዝገርም ፣ እቲ ካልእ ዘስደምም ፣ እቲ ሳልሳዮም ከ ዘርምም ፣ ካብ ኮነ ድኣ ሞ፣ ፣ መኖም ዩ እቲ ጸገም ፣ እታ ግራት ድያስ እታ ኳኹቶ ፣ ወይስ እቲ ባይታ ዩ ፣ ዶስ እቲ ባይቶ ። ከምቲ ሓንቲ ሓያል መርዓት ኢላቶ ዝብሃል፣ “ ከይትቐየማኒ እምበር ሽርሙጣ ምበልኩኽን “ ዝበለታ ንሓማታ ፣ ንሕና ውን ኩሉ ንዓና ኮይኑና ምበር ፣ እቲ ጸገም ኣብ ኩሎም ዩ ዘሎ ምበልና። ንምንታይ ሲ፣ ከምቲ ዳን ኮኔል ፣ **ንሱስ ፍርያትኩም እዩ ** ዝበሎ፣ ካብ ዘይሳነ ህዝቢ ፣ ዘይሳነዩ መራሕቲ ክፈርዩ ፣ ካብ ሕማቕ ግራት ድማ ፣ እሾኽ ኳኹቶ ክፈሪ ናይ ግድን ስለ ዝኾነ ። መስኪናይ ህዝቢ ኤርትራ፣ ከምቲ እሾኽ ዝተወግኤ ሰብኣይ ዝበሎ ፣ እሾኽ እግሩ ዘውጽኣላን ፣ ኡጮይ ኢሉ መጻኢ ዕድሉ ዝቐይሰላን፣ ነጻ ዕድል ገና ኣይረኸበን ።

እስከ በሉ ፣ ንታሪኽ ባይቶታትና በብሓዲ ምእንቲ ክንመዘኖም ፣ ብባይቶ ሓምሳታት *ባይቶ ኤርትራ* ክንጀምር ። ህዝቢ ኤርትራ ፣ ንመጀመርታ ጊዘይኡ ፣ ኣብ እዋን ፈደረሽን ዩ ፣ ብሃገር ደረጃ ፣ ባይቶ ከቐውም ዕድል ምስ ረኸበ ፣ ብ 13 መስከረም 1952 ፣ ብምርጫ ህዝቢ ፣ 68 ዝኣባላታ ሃገራዊት ባይቶ ዘቐመ ። እዛ ባይቶ እዚኣ፣ ከም ሓጋጊ ኣካል መጠን፣ ብደረጃ ፈደረሽን ንሃገር ዝገዝእ ሃገራዊ ሕጊ ድሕሪ ምጽዲቓ ካብ ውሽጣ ብ48 ካብ 68 ድምጺ ፣ ንደጀዝማች ተድላ ባይርኡ ፣ መራሕ መንግስቲ ኤርትራ፣ ጌራ ዝመረጸቶም ፣ ደጀዝማች ተድላ ውን ፣ ከም ፈጻሚ ኣካል መጠን ፣ መሳርሕቶም ድሕሪ ምሕጻይ ፣ ሕጻኦም ብባይቶ ምስ ጸደቐሎም ፣ ሚኒስተራቶም ኣሰንዮም ሃገር ክመርሑ ዝጀመሩ ። ካብዚ ዩ ክኣ ፣ እቲ ጸገም ባይቶ ዝጀምር።

ታሪኽ ከም ዝሕብር እንተ ድኣ ኾይኑ ፣ ደጀዝማች ተድላ ባይርኡ፣ ድሕሪ ቲ፣ መራሕ መንግስቲ ኤርትራ ፣ ኮይኖም ምምራጻም፣ ትርጉም መንግስትነት ስለ ዝተሰወጠም፣ ስልጣን መንግስትነት ባህ ይብሎም እሞ፣ ካብቲ ፍጹም ኣንድነት ምስ ኢትዮጵያ፣ ዝብል ዝነበረ ፣ ተሪር ኣንድነታዊ መርገጻም ፣ ተፋቲሖም፣ ተሪር ተጣባቂ ፈደራላዊ መንግስቲ ኤርትራ ኮይኖም ነይሮም ይብሃል ። እዚ መርገጽ ዚ ዘየሓጎሶም፣ ኣንድነታውያን ኣባላት ባይቶ ግን ፣ ምስ ምክትል እንደራሴ ንጉስ ኢትዮጵያ ዝነበሩ፣ ምስ ደጀዝማች ቢተወደድ ኣስፋሃ ወልደሚካኤል ብምስምማዕ ፣ ንባይቶ ዝመቐቐል ኣጀንዳ ይምህዙ ሞ ፣ ንደጀዝማች ተድላ፣ ኣብ ባይቶኦም እሾኽ ኳኹቶ ይዘርኡሎም ። መራሕ መንግስቲ ደጀዝማች ተድላ፣ ኣብ ማእከል ባይቶኦም ፣ ብኣባላት ባይቶኦም፣ ጌደርሽን ዘፍርስ ሓያል እሾኽ ኳኹቶ ፣ ስለ ዝተዘርኦም ፣ ኳኹቶ እናተወግኡ፣ ምስራሕ ምስ ጸገምም ፣ ናይ 4 ዓመት ዕድመ ስልጣኖም ከየእከሉ፣ ኣንጻርጸሮም ፣ ነቲ ዝወከሎም ህዝቢ ፣ ኣብ ሲነማ ካፒቶል ኣኪቦም ፣ብ 29 ሓምለ 1955 ፣ ስንብታ ሓቲቶም ካብ ስልጣኖም ይወረዱ ። እዚ ንገዛእ ባይትኡ ፣ ባዕሉ ንባይትኡ ዘፍርስ ዓሻ ባይቶ ኤርትራ እዚ፣ መተካእታ ደጀዝማች ተድላ ፣ ንሓዲ ኣባል ባይቶ ውን ዘይነበሩ፣ ንቢተወደድ ኣስፋሃ ወልደሚካኤል ብምሉእ ድምጺ ይመርጸም።

እታ ፣ ከም ማእከላይ ፍታሕ ተሓሲባ፣ ኩለን ፖለቲካውያን ስልፍታት ኤርትራ ዝረዓምኣ፣ ብውሑዱ መንግስቲ ኤርትራ ዝብል ስያመ ዝነበራ ፣ ሸራፍ *ፈደረሽን* እምብኣር ፣ ካብዚ ያ ክትፍሓቕ ትጀምር። ስኣን ስምምዕ ባይቶ ዩ ክኣ ፣ ቀስ ብቐስ ፣ ቅድም ብ 1959 ባንዴርኣ ወራዱ ብባንዴራ ኢትዮጵያ ጥራሕ ዝተካእ፣ መወዳእትኡ ድማ ብ 15 ሕዳር 1962 ብ ድምጺ ባይቶ ፣ ፈደረሽን ፈሪሳ፣ ትካሎም ዘፍርሱ ባይቶኹ ፣ ስራሕ ኣልቦ ኮይኖም፣ ኤርትራ ውን ሓንቲ ካብ ኣውራጃታት ኢትዮጵያ ተጸዊዓ ። እቲ ዘገርም፣ ወያ ፈደረሽን ይፍረስልና ኢላ ዘድመጸት ዓሻ ባይቶ ፣ ትኾርዓሉን ትኸብረሉን ትካላ ስለ ዘፍረሰት ፣ ነዩናይ ትካል ወኪላ ፣ እንታይከ ሰሪሓ ክትክፈል፣ ኩላ ካብ

ስራሕ ደው ትብል ሞ ፣ ገለ ሓድሽ ስራሕ እንተ ተቶኸበላ ደጅ ኢትዮጵያውያን ክትጥምት ትግደድ ። ሓደ ጥራይ በሉለይ፣ * ኳኹቶ ዝተዘርኦ ባይቶ *

ህዝቢ ኤርትራ ፣ ብሰንኪ ባይቶን ኳኹቶን ዝጠፍኤ ሰብአዊ ክብሩን መሰላቱን ክመልስ እንተኾይኑ እታ ዝተረፈቶ እንኮ ምርጫ ብረት ምልዓል ጥራሕ ያ ነይራ ። ርትዓዊ ባይቶን ፣ ብሕጊ ዝገዝእ ስርዓትን ፣ ዝተኸለላ ነጻ ሃገር ንምፍጣር እዩ ድማ፣ ኣማእታት ኣሽሓት ቀያሕቲ ደቂ ህዝቢ ዝተኸፍሎ መሪር ቃልሲ ዘካየደ ። ንሰላሳ ዓመታት ዝኣክል፣ ደም ኤርትራውያን ከም ማይ ኣይሂ ውሒዙ ዩ። ገሊኡ ንስለ ናጽነት፣ ገሊኡ ድማ ኣብ ኩናት ሓድሕድ ፣ ደም ኣሕዋት ከም ማይ ኣይሂ ፈሲሱ ዩ ። ካብ ምጽኣቱ ስ ከም ዝብሃል፣ እዚ ደም ዚ ግን ብከንቱ ኣይተረፈን ። ነቲ ዝተበገሰሉ ዕላማ ብምልኣት ኳ እንተዘይመለሰ፣ ብዉሒዱ ልኡላዊት ሃገር ኤርትራ፣ ክፈጥርስ በቛዑ ዩ ። መሬታን ባሕራን ሰማያታን ዘነጸረት ሃገር ተፈጢራ ያ። ሕጋውነቱ ይኹን ኣቃውምኡ ደስ ዘዩበል ብሓደ ውድብ ዝተረቐቐ 150 ዝኣባላቱ ባይቶ ውን ፣ ቆይሙ ተባሂሉ። እዚ ውን ከምቲ ወራዙት ክምስሉ * ተኸላይ እንትጠፍኤስ ፣ ዝገደደ ወልዳይ ተተኸለ * ዝብልዎ ፣ ንህዝቢ ኤርትራስ ኣይጠዓሞን፣ ኣይከም ትጽቢቱን ፣ ካብ ቀዳማዩ ፣ ዳሕራዩ ይገድድ ። እዚ ብሕርያ ህዝባዊ ግምባር ዝቐመ ባይቶ ዚ ውን እንተኾነ፣ ባይቶ ኢኻ ምስ በልዎስ ፣ ካብ ታ ሰራም እሾኽ ኳኹቶ ኣይደሓነን ። ነንሓድሕዱ ክወናጀልን ክካሰስን ውን ጊዜ ኣይወሰደሉን። መብጽዓ ህዝቢ ኤርትራ ምትግባርስ ይትረፍ፣ ህልውንኡ ከረጋግጽ ውን ኣይከኣለን። በዚ መጻ ዘይበሎ ፣ እሾኽ ኳኹቶ ተዘራኦ፣ ገሊኡ ኣሳሪ ገሊኡ ክኣ ተኣሳሪ ኮይኑ ፋሕ ጭንግራሕ ኣትዩዎ ። እቲ ዘሕዝን፣ እቲ ቀንዲ በዓል ጉዳይ ፣ ህዝቢ ኤርትራ ተረሲዑ፣ መወዳእትኡ ኸ እቲ ዝተኣሰረ ኣይወጸ ፣ ይሙት ይሃሉ መረጋገጺ የለን፣ እቲ ኣሳሪ ኮይኑ ዝተረፈ ክፋል ውን ፣ ከምቲ ቀዳማዩ፣ ጌጋ ባይቶ ኣርባዓታት ደጊሙ፣ ትካሉ ስለ ዘፍረሰ፣ ካብ ስራሕ ደስኪሉ ፣ ህልውንኡን ሕጋውነቱን ኣጥፊኡ ይርከብ ። ተካል ባይቶ ። ክልተ ጥራሕ ሞ በሉለይ ። ኳኹቶ ዝተዘርኦ ባይቶ ።

ካብዚ ቀጺሉ ፣ እቲ ድሕሪ 2001 ዝሰዓበ ፣ ብሕም ዝበለ ይተሓጎም ዝብል ናይ ጫካ ሕጊ ዩ ። መሬት ከም ኣፍ ዕንቅጥ ጸቢባ ፣ ሕሉፍ ሓሊፉ ፣ ብኣፍስ ይትረፍ፣ ብመቐመጫ ውን ምትንፋስ፣ ከም ገበን ዝተቐጽረሉ መዋእል ኢና በጺሕና ። ሰብ ከም ተራ ኣቐሓ ፣ ብይጽንሓለይ ንዓመታት ኣብ ኣብያተ ማእሰርቲ ክበሉ ተዓዚብና። ባይቶስ ይትረፍ ፣ ቐዋም ዝብሃል ዘይብላ ሃገር ውን ርኢና። ሕሉፍ ሓሊፍና ፣ ሰብ ክቡር፣ ከም ጤለ በጊዕ ሜእ እናበለ ክሕረድን ፣ ኮላሊቱ ተጎርጉሩ ንዕዳጋታት ክወርዱን ፣ ዋጋታቶም ኣብ ኣስመራ ከም ዝኸፈሉን ውን ሰማዕና ። ዘይተነግረ እንተዘይ ኮይኑ ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ዘይተገብረ ገበን የለን ይብሃል ዩ ። ነበርቲ ኣስመራ ምትንፋስ ምስ ጨነቐም ዮም ይመስለኒ ፣ ነቲ ኩነታት ዝገልጽ ዋዛ ፈጢሮም ይብሃል ዩ። ወይዘር ሳባ ፣ ብዓልቲ ቤቶም ንፕረሲደንት ኢሳይስ ፣ ንወደን ጫማ ክገዝኣሉ ብማለት ፣ ናብ ሓደ ኩሉ ጊዜ ጫማ እትገዝኣሎም ኣባይ ሰሎሙን ዝተባህሉ ዓሚላ ይኸዳልኩም ። ምስ ብዓል ድኳን ፣ ምወቕ ሰላምታ ድሕሪ ምልውዋጠን፣ ሓድሽ ሞዳ ዝመጸ ጫማ እንተሎ ይሓቶኡም እሞ፣ ወያ ኣባይ ሰሎሙን ፣ ኣሎና እወ ይብሉ። ካብቲ ላዕለዋይ ክብሒ ጫማታት ፣ ጫማ ከውርዱ ኣስካላ ዘርጊሖም እናደየቡ ክለዉ፣ ጥራጥ መሊቐቶም ቋቋዮቦቦ ሞ፣ ወዮ ወይዘር ሳባ፣ ስሓቕ መሊቐወን፣ * ኣቱም ኣባይ ሰሎሙን ፣ የዋርድኩም፣ የውርድኩም* እናበላ ደጋጊመን ይስሕቃሎም ። ኣባይ ሰሎሙን ግን ኣይሰነፉን፣ ከም ዋዛ ኣምሲሎም ** ዋእ ሳባ ጓለይ፣ ጉድ ኮ ረኺብና፣ ሰብኣይኪ ብኣፍና ክይነተንፍስ ሒዙናስ ፣ ንስኺ ክኣ ብመዓኮርና ምትንፋስ ክትከልእና።** ኢሎም ኣስሓቐወን ክብሃል ንሰምዕ ። ሓቂ ድዩ ሓሶት እዝግሄር ዋንኡም፣ ትንፋስ ግን ከሊኡሙና እወ ።

ብድሕርዚ ዩ ክኣ ፣ ስታቲስቲክስ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ከም ዝሕብር፣ ክሳብ ሕጂ ፣ ዳርጋ ሓደ ርብዒ ካብ ህዝቢ ኤርትራ ፣ ኣስታት ሓደ ሚልዮንን ፈረቓን ማለት ዩ፣ ንስደት ዘምርሖ ። እዚ ህዝቢ ዚ፣ ኣብ ስደት ውን እንተኾነ ፣ በብዝመስሎ ኣገባብ፣ ካብ ምቕዋም ዓዲ ኣይወዓለን። ይኹን እምበር እቲ ተቐውምኡ ፣ ኣየድምዓን፣ ንምንታይሲ ፣ ንሱ ውን ከምቶም ቀዳሞት ኣሕዋቱ ፣ መብዝሕትኡ ኣብ ሓድሕዳዊ ቅርሕንቲ ተጸሚዱ ፣ ውሁድ ሓይሉ ናብ ጸላኢኡ ክቐንዕ ስለ ዘይ በቐዔ ። ዓቕምታቱ ንምውህሃድ ካብ ምፍታን ግን ዓዲ ኣይወዓለን ። ሓንሳብ ብስም ምሕዝነት ውድባት ፣ ቀጺሉ ብስም ኪዳን ፣ ተፈቲኑ ግን ኣይተዓወተን ። ኣብ መወዳእትኡ ፣ እስኪ መን ይፈልጥ፣ ስርዓት ህግደፍ ዋላ ብሃንደበታዊ ሕግም ኣንቅጺ ፣ ክወድቐወ ውን ስለ ዝኸእል፣ ብባይቶ ተሰሪዕና ንጽናሕ ዝብል ሓሳብ ብ 2010 ተቐልቂሉ ። ናይ ብዙሓት ንጹሃትን ትጉሃትን ተቐለስቲ ዓቕምን ጉልበትን ዝፈሰሰ

ሰራሕ ፣ ዳርጋ ንኹሉ ደምበ ተቃውሞ ኤርትራ ዝውክል ዘደንቐ ዋዕላ፣ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ተኻይዱ ። ድሕሪ ዚ ንሙባዝሕትኤን ፖለቲካውያን ውድባትን ሲቪካውያን ማሕበራትን፣ ተወከልቲ ህዝብ ዝሓቆፈ ቀዳማይ ጉባኤ ኣብ ኣዋሳ ተኻይዱ፣ ምስናይ ጉድለታቱ፣ 127 ዝኣባላቱ ባይቶ ፣ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንዲሞክራሲያዊ ለውጢ ዝብሃል ፣ ዘወናውን ስም ዝሓዘ፣ መሰጋገሪ ባይቶ ውን ቆይሙ ።

እዚ ብ 2012፣ ንክልተ ዓመት ጥራሕ ዝተመርጸ ባይቶ እዚ፣ ውን ከምቶም ዝሓለፉ ቀዳሞት ባይቶታት ኤርትራ፣ **ቁዱሳን ጥራሕ ልሳን** ኮይኑ ዩ ተሪፉ ። ካብ ሕማም ኳኹቶ ውን ኣየምለጠን፣ ብግስ ከይበለ ዩ ብእሾኽ ኳኹቶ ክልብለብ ተራእዩ ። ቅድም ኣብ ሞንጎ መርሒነት ባይቶን ፣ ፈጻሚት ኣካልን ፣ ቀጺሉ ክኣ ኣብ ሞንጎ እተን ነቲ ባይቶ ዘቆማ ፖለቲካውያን ውድባት፣ ዓቕኑ ዝሓለፈ ምትሕንጻላት ተጋሂዱ። እቲ ካብ ኩሉ ዝገደደ ድማ ፣ ባይቶ መበል 21 ክፍለ ዘመን ተባሂሉ ከብቅዕ ፣ ነቲ ባዕሉ ዘቆሞ ሕገ ፣ ባዕሉ ክጥሕሶን ፣ ቀይዲ ብተኽ ኮይኑ ዘይሕጋዊ ውሳኔታት ከሕልፍን ከበታተንን ዩ ተራእዩ። ብዙሓት ካብ ኣባላቱ ክስሕቡ ወሲኖም፣ እቲ ሽግር ካብ ባይቶ ሓለፉ ፣ ናብ ኪዳን ክልሕም ጀሚሩ፣ ኪዳን ውን ክሸራረፍ ተራእዩ ። መራኺ ብዝሃን ኤርትራውያን፣ ዛዕብኤን ፣ ባይቶ ጥራሕ ዝነበረሉ ቅንያት ይዝከረኒ ። ገለ ገለ ብቐደሙ ኢልና እንዲና ክብሉ ከለዉ፣ ገለ ገለ ግን ፣ ካብ ጻሂ ተበጊሶም ፣ ባይቶ ሞይቱ ዩ ረስዕዎ ይብሉ ፣ ገለ ክኣ ሞትስ ኣይሞተን ግን ይስተሮ እምበር ከቢድሓሚሙ ኣሎ ይብሉ፣ ዝመረርም ድማ ፣ ኣይሓመመን እባ ድኣ፣ ፈሽ ኢሉ ጨርቁ ደርብዩ፣ ተጸሊሉ ዩ ክብሉ ተሰሚዖም እዮም ። ንምዃኑ ኣብ ዘየሎ ስልጣን ንዝዋጠጥ ባይቶ፣ ሞይቱ፣ ወይ ሓሚሙ ወይ ውን ተጸሊሉ ምባል ጌጋ ድዩ ።

ህዝቢ ኤርትራ ግን ብባህሪኡ፣ ካብ ቃልሲ ወጻኢ ካልእ ሂወት ስለ ዘይብሉ፣ ዋላ ዓለም ከም ኣፍ ዕንቁ ትጽብብ ፣ ተስፋ ስለ ዘይቆርጽ ፣ ንኩልና ዝእክብ ባይቶ ከየቆምና ኣይክሓልፈልናን ዩ ፣ ካብ ዝብል ስነ ሞገት ተበጊሶ ፣ ነታ ንእሽቶይ ስድሪ ፣ ናብ ዓባይ ስጉሚ ንምምዕባላ ፣ ዳግማይ ፈተነ ዩ ኣካይዱ ። ሽግራት ባይቶ ዝቐረፈሉን፣ ናብ ጉባኤ እንሰጋገረሉን ጉባኤ ውን ጸዊዑ፣ ገለ ጽገናታት ክገብር ክኣ ተፈቲኑ። ከም ፈተነ፣ እቲ ሕማም ናይ ውሱናት ሰባት ሕማም መሲሉዎ፣ ነተን ዝነበራ መርሒነታት ባይቶን ፈጻሚት ኣካልን ብምልኣት ኣውራዳ፣ ናብ 2ይ ጉባኤ ዘሰጋገር፣ መርሒነታት ባይቶን ፈጻሚትን፣ ከምኡ ውን ንጉባኤ እተሰናዱ ኣዳላዊት ሽማግሌ መዚዙ ። እዚኤን ውን ኣይሰመረን ፣ ኣብ ሰራሕ ውን ኣይወፈረን። ከምቲ **ከይተበገሳ ቋቋ ኣበላ* ዝብልዎ፣ መርሒነታት ፣ ገና ኣብ ሰራሕ ከይኣተዎ እንከለዎ፣ ቅድም ኣስናዳኢትን ፈጻሚትን ኣብ ሕቶ ስልጣንን ኣብ ኣተረጓጎማ ሕጊን ተናቐሑትን፣ እቲ ክኣሊ ዝግብኡ መርሒነት ባይቶ ውን ንባዕሉ ኣካል ናይቲ ሽግር ኮይኑ።

ታሪኽ ባይቶታትናን ፣ ኣብ ባይቶ ዘሎና ተመክሮን፣ እዞም ኣብ ላዕሊ ዝጠቐስኩዎም ካብ ኮኑ ፣ ድኣ ሞ ፣ እቲ ጸገምና ፣ ካብ ባይቶ ድዩ ወይስ ካብ ባይታ ። መቐም ብተዛማዲ፣ መን ካብ መን ይሓይሽ እንተርኢና፣ ኣብ ባይቶ ሓምሳታት ዝነበረ ሕጋዊን ዲሞክራሲያዊን ባህርያታት ፣ ምስ ባይቶ ህዝባዊ ግንባር ከነነጻጽሮ ከሎና ፣ ባይቶ ህዝባዊ ግንባር ብዘይካታ ስምን ሓይልን ካልእ ባይ ዩ ክብሃል ይክኣል። ብኣንጻሩ ባይቶ ህዝባዊ ግንባርን ባይቶ ኣዋሳን ከነነጻጽሮም ከሎና ውን ፣ ባይቶ ኣዋሳ፣ ኣይ ካብ ሓይሊ ኣይ ካብ ሕጋውነት ንዘይ ተደመሮ ዜሮ እዩ ክመስል። ስለ ዚ ፣ ካብ ሓምሳታት ክሳብ ሕጂ ኣብዘን ዝሓለፉ ልዕሊ ስሳ ዓመታት ፣ ብፍላይ ኣብ ሕግን ኣብ ሕጋውነትን ዘለና መረዳእታ፣ ንቐልቁል እና ኣንከራሮና ስለ ዝመጸእና፣ ናብ ሕገ ዝመልሰና ኣንፈት ክንቅይስ ጊዜ ይጠልበና ኣሎ። እዚ ተመክሮታት እዚ ነብስና ንክንፍትሽን ንከነመዓራርን የገድደና ዩ ። ክሳብ መዓስ ኢና ኽ ፣ ኣብ ዓይንና ዘሎ ጉንዲ ከየውጸእና፣ ኣብ ዓይኒ ካልኣት ብዘሎ በሰር፣ ክንወረዛ ክንነብር ። እቲ ባይቶና፣ ፍርያትናን ንዓና ዝመስልን፣ ከም ዝኸውን ፣ ከመይ ግን ንስሕቶ። እቶም ኣብ ምቕም ባይቶታትና እነርእዮም ሽርሕታትን ሽፈጣትን፣ ምስቶም ካብ ባይቶ እንጽብዮም ፍርያታት፣ እንተ ድኣ ኣነጻጻርናዮም፣ ኢድ ጸናሒት፣ ሸናሒት ምዃና ከመይ ንዝንግዕ ፣ ዘይ ዘራእናዮ ክንጻጽድ ኣይክኣልን እዩ። ስለዚ ንፍቶ ንጽላእ፣ ብሕገ ዝግዛእ ባይቶ ክንሃንጽ እንተኩና፣ ቅድም ቀዳድም ብሕገ ዝግዛእ ሕብረተሰብ ክንፈጥር ኣሎና። ንሕና ከም ህዝቢ መጠን፣ ነቲ ብሕገ እንመርጸ ባይቶ፣ ብሕገ ከነውርዶ ከም እንኸእል ፣ እኹል ኣፍልጦ ክሳብ ዘይወነንና፣ ብዛዕባ ባይቶታት ምሕሳብና ምስ ንፋስ ከም ምቅድዳም ዩ ክኸውን ። ቅድም ኣብ ባይታ ንመለስ፣ ስጉምና ንዓቕን፣ ካብኡ ክኣ ንንጠር ።

እንተዘየሎ ዓመት ዓመት ፣ ከም ቆልዑ ተኣኪብና፣ ኣብ ሑጻ ክንሰርሕን ፣ኣብ ሳልስቱ ተመሊስና ፣ በቲ ብዘይ ሰረት ዝሰራሕናዮ ቤት ክንቁዝምን ምንባር ፣ ትርጉም ኣይክህልዎን እዩ። ካብ ጌጋና ንምሃር፣ ካብ ሓድሕዳዊ ቅርሕንቲ ንውጻእ፣ መምዘኒ ዓቕምና፣ ውጽኢት ስራሕና እምበር ፣ ብዝሒ ዓመታት ኣብቲ ስራሕ ጌርና ኣይንውሰዶ ። ካብ ምፍታን ግን፣ ክሳብ ንዕወት ከይነቋርጽ።

ዓወት ንደለይቲ ፍትሒ
ልዕልና ሕጊ ይንገስ
ዝኸሪን ክብርን ንስዉኣትና